

7. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителів / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5т. – Т.3. – К.: Рад. школа, 1976. – С.419-654.
8. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 118 с.
9. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. / ред. кол. О.Мороз, Н.Гузій [та ін.]. – К.: НПУ, 2006. – Вип.5(15). – С. 7-33.

Бутенко Н.И.

ТВОРЧЕСКИЙ ХАРАКТЕР ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматриваются проблемы развития творческого потенциала учителя в системе школьного образования. Обозначены основные мотивы, которые побуждают учителя к творческой продуктивной деятельности.

Ключевые слова: творчество учителя, система школьного образования, управление развитием творческого потенциала учителя, качество образования, современная школа

Butenko N.I.

TEACHING CREATIVE AND CHARACTER ACTIVITY

The article considers the problems of development of creative potential of teacher in the system of school education. The questions of the improvement of practice management of quality of education. The questions of the improvement of practice management of quality of education in contemporary school.

Key words: creative of teacher, system of school education, management development of creative potential of teacher, quality of education, contemporary school.

УДК 378

Гвоздїй С.П.

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ”

Статтю присвячено аналізу поняття “ризик”. Охарактеризовані основні теорії ризику. Обґрунтовано необхідність застосування ризик-орієнтованого підходу у викладанні нормативної дисципліни “Безпека життєдіяльності”. Запропоновані профілактичні заходи стосовно попередження ризикової поведінки та порушення правил безпеки у молоді.

Ключові слова: ризик, безпека, небезпека, концепція ризику, безпека життєдіяльності.

Навчальна нормативна дисципліна “Безпека життєдіяльності” займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітньо-кваліфікаційним рівнем “молодший спеціаліст”, “бакалавр”. Означена дисципліна використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо і дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації та їхніх негативних наслідків.

У типовій навчальній програмі нормативної дисципліни “Безпека життєдіяльності” зазначена мета вивчення дисципліни, яка полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об’єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Одним із результатів вивчення дисципліни “Безпека життєдіяльності” зазначається наявність компетенції з культури безпеки і ризик-орієнтованого мислення, при якому

питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності; знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання тощо.

Таким чином, ризик-орієнтований підхід закладений у типову програму з нормативної дисципліни “Безпека життєдіяльності” і є центральною ланкою при підготовці студентів щодо безпечної життєдіяльності у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій. Проте, стає потреба у детальному розгляді поняття “ризик” з філософської, соціальної, історичної, психологічної та інших точок зору, як ключового поняття при підготовці студентів до безпечної життєдіяльності. Метою статті є проаналізувати викладання дисципліни “Безпека життєдіяльності” з точки зору ризик-орієнтованого підходу. Для досягнення цієї мети нами були поставлені такі завдання: проаналізувати поняття “ризик” з історичної та сучасної точки зору; охарактеризувати основні теорії ризику в соціально-філософських роботах; визначити місце ризику при навчанні студентів безпечної життєдіяльності.

Вивченню питань про “ризик” у різних аспектах життєдіяльності присвячені роботи таких учених, як С.І. Азарова, В.В. Бегуна, В.В. Березуцького, О.І. Богатова, В.М. Заплатинського, О.І. Запорожця, В.О. Михайлюка, В.М. Лебедева, А.В. Пятової, І.В. Урядникової та ін.

Проте існує безліч визначень ризику, народжених у різних ситуаційних контекстах і різними особливостями застосувань. Ризик у вузькому сенсі – кількісна оцінка небезпек, визначається як частота однієї події при настанні іншої. Ризик – це подія, яка може трапитися або не трапитися. Ризик завжди позначає імовірнісний характер результату, при цьому в основному під словом ризик найчастіше розуміють вірогідність отримання несприятливого результату (втрат), хоча його можна описати і як ймовірність отримати результат, відмінний від очікуваного.

У Словнику надзвичайних ситуацій ризик – потенційна можливість випадкових подій з негативними (небажаними) для людини, природи або суспільства наслідками. Ризик може розумітися як міра прояву небезпеки. Природні процеси і антропогенна діяльність є основними причинами існування ризику. Об'єктивно – зміст ризику вимірюється і незалежно від людської свідомості, його можна ідентифікувати, оцінювати і передбачати на базі фундаментальних закономірностей. Суб'єктивно – зміст ризику пов'язаний з індивідуальним сприйняттям і неоднозначністю, відноситься до ментального стану індивідуума або соціальної групи, які потрапляють в ситуацію невизначеності наслідків майбутніх подій [8].

Слово “ризик”, яке спочатку входило в лексикон мореплавців [6, с.41], до теперішнього часу надзвичайно розширило сферу свого функціонування і знаходить статус поняття, без якого вже неможливо обійтися при аналізі сучасного суспільства.

У психології термін ризик пов'язаний з трьома напрямками досліджень: ризик, як міра очікуваної невдачі в діяльності; вага ризику визначається, як добуток ймовірності неуспіху на ступінь несприятливих наслідків і ризик характеризують як дію, що загрожує суб'єкту певними втратами (програшем, захворюванням, іншим збитком).

Розрізняють мотивований ризик, що передбачає отримання ситуативних переваг у діяльності і невмотивований ризик – не має раціональної підстави; виправданий і невинуватий ризик. Ризик, як ситуація вибору. Вибір повинен бути здійснений між менш привабливою, але більш надійною стратегією, і більш привабливою, але менш надійною (“Синиця в руках або журавель у небі”).

Схильність до ризику являє собою досить стійку характеристику індивіда і пов'язана з такими особистісними рисами, як імпульсивність, незалежність, прагнення до успіху, схильність до домінування. На ризикову поведінку впливає також і культура та соціальні умови. Антиподом ризику є гарантії. Виділяють гарантії досягнення (розраховані на успіх) і гарантії компенсації (розраховані на невдачу).

У більшості випадків сприйняття безпеки не співпадає з реальністю безпеки тому, що сприйняття ризику не збігається з реальністю ризику, підкреслює Б.Шнайєр [9]. Ми турбуємося не про ті речі, приділяючи увагу незначним загрозам і не надаючи належного значення більш небезпечним. Ми невірною оцінюємо масштаби різних небезпек. Багато з цих випадків можуть бути віднесені на рахунок браку інформації або поганих підрахунків, але існує ряд основних помилок, які ми допускаємо знову і знову: люди перебільшують ризики, які набули сильного враження, і применшують значення звичайних; у людей виникають проблеми в оцінці ризиків у всьому, що виходить за рамки звичайного стану речей; персоніфіковані ризики вважаються більш небезпечними, ніж анонімні; люди недооцінюють ризики, на які йдуть самостійно, і переоцінюють ті, які не можуть контролювати; люди переоцінюють ризики, які у всіх на слуху і є об'єктом суспільної уваги. Ризик існує одночасно з небезпеками, процесами їх прояву і ефектами. Люди, визнаючи ризик, повинні визнавати величину і нерівність розподілу наслідків.

Історично теорія ризиків пов'язана з теорією страхування та актуарними розрахунками. У даний час теорія ризиків розглядається як частина науки про кризу [4, с. 12]. З найбільш поширеної точки зору, кожен ризик (міра ризику) у певному сенсі пропорційний як очікуваним втратам, які можуть бути завдані ризиковою подією, так і ймовірності цієї події. Відмінності у визначеннях ризику залежать від контексту втрат, їх оцінки та вимірювання, коли ж втрати є ясними і фіксованими, наприклад, "людське життя", оцінка ризику фокусується тільки на ймовірності події (частоті події) і пов'язаних з нею обставин. В силу цього існує безліч незалежних класифікацій ризиків: технічний, індивідуальний, потенційний територіальний ризик (або потенційний ризик), екологічний, колективний (груповий, соціальний), соціальний тощо.

У рамках "Управління ризиками" розглядається наступна класифікація ризиків (таблиця 1) [4, с. 25]:

Таблиця 1.

Класифікація ризиків

Суб'єктивний (ризик, наслідки якого неможливо об'єктивно оцінити)	Об'єктивний (ризик з точно вимірними наслідками)
Фінансовий (ризик, прямі наслідки якого полягають у грошових втратах)	Не фінансовий (ризик з "негрошовими" втратами, наприклад, втратаю здоров'я)
Динамічний (ризик, вірогідність і наслідки якого змінюються залежно від ситуації, наприклад, ризик економічної кризи)	Статичний (практично не змінюється в часі ризик, наприклад, ризик пожежі)
Фундаментальний (несистематичний, недиверсифікований, ризик з тотальними наслідками)	Приватний (систематичний, диверсифікований, ризик з локальними наслідками)
Чистий (ризик, наслідками якого можуть бути лише шкода або збереження поточного положення)	Спекулятивний (ризик, одним із наслідків якого може бути вигода – не існує за визначенням, а є дуальною випадковою подією, поєднує і ризик, і шанс)

Соціально-філософська і соціологічна теорія все більше уваги приділяє феномену ризику, яким відзначена як життєдіяльність людини в сучасному суспільстві, так і функціонування його систем. Ризик в капіталістичному суспільстві виникає на базі інституціонального оформлення різноманітних систем забезпечення безпеки, починаючи з безпеки підприємницької діяльності та закінчуючи створеними пізніше різними системами страхування (особистого майна, життя і здоров'я, від нещасних випадків і безробіття, медичного та пенсійного страхування, система захисту прав споживачів і т.п.).

Розвиток індустріального суспільства і виникнення в його функціональних системах складних соціотехнічних комплексів привело до створення спеціальних систем безпеки – протипожежної, санітарної, екологічної, технічної і т.п. У найзагальнішому вигляді ризик може бути визначений як дії суб'єкта в небезпечній ситуації, яку сподіваються подолати, хоча успіх цього підприємства не гарантований. Таким чином, ризик – це дії, спрямовані на можливе подолання небезпеки. При цьому, ризикована дія, не будучи гарантовано безпечною, саме є небезпечною, виявляється “зараженою” небезпекою, яка охоплює як дію, так і бездіяльність. Як зазначає російський автор В. Зубков, “у другій половині XIX – початку XX століття у зв'язку з накопиченням знань про ймовірнісний характер ряду громадських, технічних та природних процесів ризик потрапляє в поле зору інших наук, і, перш за все, прикладної математичної статистики” [6, с.13].

Н. Луман наводить два параметри ризику. По-перше, ризик виникає з безлічі ситуацій (тобто випадково). Аналіз ризику у визначеннях раціональної поведінки індивіда, а, значить – можливість передбачення наслідків соціальної дії, не цілком адекватний. Ніхто насправді не зможе повністю виміряти ризик. “Але тоді який же сенс у теоріях ризику, поняття якого пов'язані з кількісною калькуляцією? Може бути, вся справа тільки в тому, щоб поставити (як в деяких теоріях моралі) якийсь ідеал, що дозволяє побачити свою (на щастя, і інших людей теж) невідповідність вимогам” [2, с. 10].

По-друге, проблема ризику виникає в результаті прийняття рішення. Саме цьому аспекту присвячені численні праці в економічних науках, соціально-політичному аналізі і теорії прийняття рішень. Н. Луман вважає, що важливо побачити в цьому випадку соціальну сторону. Наприклад, рівень прийняттого ризику різний для тих, хто приймає політичні рішення, і тих, кого ці рішення зачіпає. Виникає питання: чи не зводиться проблема ризику до психологічного контексту прийняття рішень? Н. Луман пропонує реалізувати “строго соціологічний підхід, що складається в осягненні феномена ризику лише відповідно змісту комунікацій – включаючи, звичайно, і повідомлення в комунікації про індивідуально прийняті рішення” [2, с. 13].

Раціоналістична традиція оцінювання ризику має право на життя. Вона, як і протилежна точка зору, не пояснює ризик, але дає можливість уникнути збитків. Роль раціональності полягає скоріше як раз у тому, щоб навчитися уникати помилок, виробити “імунітет” проти невдачі. Тут ризик приймає формальне вираження у вигляді ймовірності. Іншими словами, мова йде про контрольоване розширення галузі раціональних дій. На думку Н. Лумана: “Відмова від ризику, особливо в сучасних умовах означала би відмову від раціональності...” [2, с. 23]. Сам Н. Луман скептично ставиться до оцінювання ризику: “Калькуляція ризику – це явно протилежна, світська ситуація: програма мінімізації каяття”.

Н. Луман намагається надати поняттю ризику іншу форму, за допомогою розрізнення ризику і небезпеки. Знову використовується шкала “справжнє-майбутнє” для оцінки майбутнього збитку. За його словами існують дві можливості. “Або можливий збиток розглядається як наслідок рішення, тобто є висновком процесу рішення. Тоді ми говоримо про ризик, саме про ризик рішення. Або ж вважається, що причини такого збитку знаходяться зовні, тобто причиною є наслідки навколишнього світу. Тоді ми говоримо про небезпеку” [2, с. 31]. Іншими словами, різниця між ризиком і небезпекою укладена в природі спостережуваних явищ і залежить від позиції спостерігача. Що для одного є ризиком, для іншого – це небезпека.

На закінчення, Н. Луман призводить цікаве висловлювання: “Вільної від ризику поведінки не існує” [2, с. 37], яке, з метою нашого дослідження, ми дещо перетворимо. Вище було зазначено: якщо ризик приписати суб'єкту (спостерігачеві), а небезпеку – середовищу, то наше висловлювання набуває вигляду: “Не існує також вільного від небезпек середовища”.

Культурологічна теорія ризику Мері Дуглас виходить з того, що феномен ризику слід пояснювати культурою суспільства. Культура розуміється М. Дуглас як “деяка система, що складається з особистостей, які вважають один одного взаємно осудними і відповідальними”.

У цій системі людина “намагається жити, дотримуючись відомого рівня відповідальності”, який прийнятний для нього і порівняємо “з рівнем відповідальності, на якому він хотів би тримати інших людей” [5, с.251]. З цієї точки зору, на думку М. Дуглас, “культура постає наповненою уявними політичними передумовами взаємної відповідальності” [5, с.251].

У традиційному суспільстві культурними регулятивами поведінки людей служили ідеї табу і гріха, які розмежовували дозволене і недозволене, безпечне і небезпечне. У сучасному суспільстві таку ж роль відіграє ідея ризику. “По суті, – вважає Дуглас, – ризик забезпечує мирські терміни для переписування однієї із заповідей писання: не гріхи батьків, але “Ризики”, вивільнені батьками, впадуть на голови їхніх дітей, аж до дванадцятого коліна” [5, с. 245]. Так само, як ризик, категорії гріха і табу застерігають від майбутніх вчинків, які можуть нести небезпеки. Виходячи з цього, М. Дуглас вважає: “Тому культурний діалог найкраще вивчати в ті моменти, коли він набуває характер судового. Поняття ризику виходить на поверхню як ключова ідея новітніх часів, завдяки його застосуванню як судового механізму” [5, с. 244]. Простіше кажучи, ідея ризику в сучасному суспільстві – це політико-правовий механізм захисту індивіда від посягань влади.

Ризик для Е. Гідденса є важливим індикатором процесів модернізації сучасного суспільства, але не критичною проблемою, що оголює криза основ сучасного суспільства. Будь-яка соціальна дія – ризикована. Пасивність, бездіяльність або рішення про відмову здійснити дію, також є соціальною “дією”, яка може бути не менш ризикованою. Е. Гідденс вважає, що довіра повинна розумітися в поєднанні з ризиком, де ризик стає результатом рішень та діяльності індивіда. Соціальна дія виникає в результаті прийняття рішення, яке ґрунтується на довірі (*trust*) до соціальної системі. В іншому випадку, відсутність передбачуваності дії і відсутність довіри руйнує основу для соціальної взаємодії.

Ризик і довіра тісно переплетені. Довіра існує в контексті (а) визнання факту, що людська активність по суті своїй ризикована; (б) трансформації внаслідок динамічного характеру сучасних соціальних інститутів [1, с. 34]. Іншими словами, відсутність довіри може привести до деструктивних наслідків для соціальної системи.

Довіра у Е. Гідденса трактується як необхідна умова для зниження або мінімізації ризику. Там де є довіра, там хоча б потенційно існують альтернативи дії. Більшість випадковостей, що впливають на діяльність людей, на думку Е. Гідденса, створені ними самими, ніж просто дані Богом або природою. Людина, яка ризикує чим-небудь, визнає небезпеку. З одного боку, Е. Гідденс як би визнає принципове значення проблеми ризику для розуміння сучасного суспільства. Він пише: “Поняття ризику стає центральним в суспільстві, яке прощається з минулим, з традиційними способами діяльності, яке відкривається для незвіданого майбутнього” [3, с. 109]. З іншого боку, він заспокійливо заявляє: “Та увага, яка приділяється ризику в сучасному соціальному житті, не пов’язана безпосередньо з реальним посиленням небезпек, які загрожують життю” [3, с. 111].

Е. Гідденс виділяє два види ризиків: зовнішній ризик, “причина якого лежить поза нас самих: пов’язана з незмінними традиціями або законами природи” і рукотворний ризик, пов’язаний з нашим пізнанням і перетворенням навколишнього світу [3, с.43]. Сучасне суспільство переживає поворотний момент в своїй історії: якщо раніше нас турбувало те, “що може зробити з нами природа”, то тепер нас турбує те, “що ми можемо зробити з нею” [3, с. 44]. На зміну домінуванню зовнішнього ризику приходить панування рукотворного ризику. Якщо раніше зовнішні ризики сприймалися як рок, фатум, перед лицем яких людина зверталась до оракулів або шукала розташування божих сил у пошуках виходу з небезпек, то тепер “на допомогу призиваються експерти” [3, с.111]. Людина власними руками зруйнувала “онтологічну безпеку” і створила “фатальні моменти”, що розуміються Гідденсом як “час, коли обставини сходяться таким чином, що людина виявляється як би на роздоріжжі свого існування, або коли людина дізнається чогось, що має для нього доленосне значення” [3, с.10].

Особливістю сучасного суспільства стає “невидимість” ризиків. Багато хто з сучасних технологічних ризиків не можуть бути сприйняті органами чуття людини і бути піддані

математичній калькуляції. Тому специфіка сучасного ризику полягає в тому, що “небезпечна реальність прихована від сприйняття”. Задачею навчальних закладів задля мінімізації ризику – змінити поведінку учнів через настанову обов’язкових стандартів та правил, що знижують ризик; шляхом перетворення мотивації і через поширення інформації про ризик.

Життєдіяльність молоді здійснюється в соціальних умовах, які також ховають у собі різні погрози і ризик. Сучасні суспільства – це системи, які динамічно розвиваються, котрі долають один за іншим етапи модернізації. Відбуваються в них фундаментальні соціально-економічні та соціокультурні зміни спрямовані в бік посилення невизначеності, неоднозначності явищ і процесів. Вичерпне пізнання дійсності стає неможливим. Знижується можливість прогнозування не тільки віддаленого, але і найближчого майбутнього, що привносить невизначеність і нестабільність у життєдіяльність молодих людей, які вступають у суспільні відносини. Прорив до бажаних статусних позицій в умовах стрімко мінливої соціальної реальності неминуче стає для молоді справою ризикованою. Таким чином, ризик може розглядатися в якості одного з сутнісних властивостей молоді як соціально-демографічної групи і значимого фактора її соціального розвитку, підсумовує Ю.О. Зубок [7].

Проведений аналіз поняття “ризик”, деяких існуючих теорії ризику дозволяють підсумувати:

- на сучасному етапі розвитку суспільства сприйняття ризику не збігається з реальністю ризику і тому сприйняття безпеки не співпадає з реальністю безпеки;
- ризик – це дії, спрямовані на можливе подолання небезпеки і що для одного є ризиком, для іншого – це небезпека;
- ризик виникає випадково з безлічі ситуацій та під час прийняття рішень, тому вільної від ризику поведінки не існує, як і не існує вільного від небезпек середовища;
- будь-яка соціальна дія ризикована;
- довіра є необхідною умовою для зниження або мінімізації ризику. Там де є довіра, там хоча б потенційно існують альтернативні дії.

Таким чином, з метою запобігання порушень правил безпеки та виникнення ризикових ситуацій предметну діяльність слід організовувати так, щоб у людини не було можливості вибору між небезпечним і безпечним способом її виконання. Профілактичні заходи стосовно попередження ризикової поведінки та порушення правил безпеки повинні включати два головних принципи: 1) технічні та організаційні заходи, спрямовані на вдосконалення виробничого процесу, технологічного обладнання та виключення будь-якого вибору (працювати з дотриманням, чи з порушенням правил безпеки); 2) вдосконалення виховної, актуалізаційної та навчальної роботи, спрямованої на формування у молоді адекватного світосприйняття, тобто – зрілої, відповідальної, безпечної поведінки. Викладання нормативної дисципліни “Безпека життєдіяльності” у вищих навчальних закладах з акцентом на ризик-орієнтовані підходи дозволить студентській молоді навчитися уникати помилок та виробити “імунітет” проти невдач та небезпек.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Giddens A. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press, 1990.
2. Luhmann N. Soziologie des Risikos. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1991.
3. Гидденс Э. “Ускользающий мир”: как глобализация меняет нашу жизнь. – М.: Весь мир, 2004. – 117 с.
4. Глущенко В.В. Риски инновационной и инвестиционной деятельности в условиях глобализации. – Железнодорожный, МО.: ООО НПЦ Крылья, 2006. – 230 с. – ISBN 5-901039-12-2.
5. Дуглас М. Риск как судебный механизм / М. Дуглас // THESIS. – 1994. – Вып. 5. – С. 242-253.
6. Зубков В. Социологическая теория риска. – М.: РУДН, 2003. – 245 с.

7. Зубок Ю.А. Проблемы социального развития молодежи в условиях риска / Ю.А. Зубок // Социологические исследования. – 2003. – N4. С.42-51. – Режим доступа: http://ecsocman.hse.ru/data/033/151/1217/006-ZUBOK_Yux2cA.pdf.
8. Словари и энциклопедии на Академике: Словарь чрезвычайных ситуаций. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/emergency/1124>.
9. Шнайер Брюс. Безопасность – это и ощущение, и реальность. И это не одно и то же. Психология безопасности. – 11 апреля 2008. – Режим доступа: <http://www.securitylab.ru/analytics/350799.php>.

Гвоздий С.П.

**РИСК-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ НОРМАТИВНОЙ
ДИСЦИПЛИНЫ “БЕЗОПАСНОСТЬ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ”**

Статья посвящена анализу понятия “риск”. Охарактеризованы основные теории риска. Обоснована необходимость применения риск-ориентированного подхода в преподавании нормативной дисциплины “Безопасность жизнедеятельности”. Предложенные профилактические меры по предотвращению рискованного поведения и нарушения правил безопасности у молодежи.

Ключевые слова: риск, безопасность, опасность, концепция риска, безопасность жизнедеятельности.

Gvozdiy S.P.

**RISK-ORIENTED APPROACH IN THE TEACHING OF DISCIPLINE “SAFETY OF LIFE AND
ACTIVITY”**

The article discusses the concept of “risk”. The basic theory of risk. The need for a risk-based approach to teaching normative discipline “Safety of life and activity”. Suggested preventive measures to risk behavior and safety violations between youth.

Key words: risk, safety, the concept of risk, safety of life and activity.

УДК 378.147

Головатенко І.М.

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ
ДИСЦИПЛІН**

Обґрунтовано доцільність використання компетентнісного підходу у професійному навчанні економістів. Розглянуто поняття “компетентність”. Зроблено теоретичне визначення “формування професійної компетентності”. Уточнено компонентний склад професійної компетентності фахівців у галузі економіки. Розглядаються можливості математичних дисциплін у формуванні професійної компетентності студентів економічних спеціальностей ВНЗ.

Ключові слова: компетентність, формування професійної компетентності.

Постановка проблеми. Розвиток світового суспільства, зміна освітньої парадигми висувають нові вимоги до сучасної освіти, серед яких забезпечення інтеграції освіти і науки, відбір ефективних інноваційних педагогічних технологій, підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів різних галузей. У цьому контексті формування професійної компетентності майбутніх економістів розглядається як одна із необхідних умов досягнення загальної мети підготовки спеціалістів. Перш за все повинна підвищуватись роль математичної освіти студентів-економістів як джерела фундаментальних знань, основи для засвоєння більшості професійних дисциплін. Тому проблема формування професійної